

Steenen voor brood.

In een studenten-weekblad der stedelijke Universiteit te Amsterdam, dat onder den titel van *Propria cura* bij J. Clausen verschijnt, komt op bl. 211 en vv. een opstel voor over het Theologisch onderwijs aan die Inrichting, dat de aandacht van onze vroege beschreven vaders, maar ook de aandacht van het godsdienstig publiek, dat in de kwestie van ons *Hooger Onderwijs* belang stelt, in hooge mate verdient.

Eurians, de anonieme schrijver, spreekt toch in dit opstel als zijn overtuigend uit, dat door de *Theologische faculteit* aan deze Universiteit „steenen voor brood” aan de studenten worden geboden, en dat ze het tegendeel is van wat ze zijn moet.

Doch spreke hij zelf:

Ik wil schrijven over de opleiding van aanstaande predikanten aan de hogescholen in Nederland. Ik wil schrijven over de opleiding van de jonge mannen, die ach! als de doorsnede der menschenkinderen, een middelmatig schat van eigen talenten hebben, maar die toch later aan zooveel het ware hemelsche voedsel zullen moeten uitrekken; wier bron van geestelijk leven niet overvloediger vloeit, en die toch van zooveel dorst zullen moeten lesschen, de dorst naar de hemelsche fonteynen.

Dacht men dat hunne opleiders aan dat gebrek op bedachtzame wijze tekort kwamen door met liefdevolle toewijding bij hen aan te vullen, wat hun ontbreekt, door hen uit eigen harteschat en uit den schat die de vadersen vergeten, rijk toe te rusten met gegevens, die hun in hunne heilzame betrekking zoo van nut zullen zijn? Dacht men, dat zij bekend zouden worden gemaakt met sierlijk geschreven en vrome geschriften, met scherpende geestes, die in onwrikbare leerstellingen de hemelsche Waarheid hebben gefixeerd en klaar voor oogen gesteld, opdat deze jonge zwakke theologen eenmaal vast zullen staan in den strijd met de ongelooftbare machten der duistere eeuwheid?

O naïveté! o sancta simplicitas! Zoo ver als het Oosten is van het Westen, zoo verre zijt gij van de ware toedracht, als gij het bovengestelde vermoedt, o lezer. Maar ik zal u de ware toedracht verklaren.

En dan gaat hij, na een korten overgang, aldus voort:

Ziet lezers, ik wil altijd mijn best doen om een stil, nederig, lankmoedig mensch te zijn, maar als ik zie, dat bij het behandelen van de godsdienstige literatuur van het oude en nieuwe testament God wordt *genuegd*, dood-leuk wordt *genuegd*; dat bij de behandeling van de wijsgeerige of wetenschappelijke of historische of wet of wat voor ethiek of moraal God wordt *genuegd*, Die toch Degene is, die u o mensch heeft geleerd, wat kwaad is en wat goed; dat bij de behandeling der kerkgeschiedenis God wordt *genuegd*, Hij, Die de harten der koningen leidt als waterbeelden en Die den loop der gebeurtenissen bestuurt als een ruiters zijn ros — ziet, als ik dat alles zie, dan rook ik het in mij, dan springen de tranen van verontwaardiging in mijne oogen, en ik getuig bij God, dat ik mij dezes toorns niet schaam, maar dat het een edele toorn is die mij beroert, en een edele drift om Gods naam te handhaven op aarde en een eidele gloeiende soevereine haat, waarmee ik al die aardse geschipper, gekleider en gefoldder haat. Doch Gode zij de eer, Die dezen toorn in mij werkt heeft. Ik ben een werktuig, en sters door mij zelfden. Doch door mijne zwakheid moet de kracht des Allerhoogste volbracht worden. Amen.

Daarna komt hij op de dorre wijze waarop het Hebreuwsch wordt behandeld, en op de albrekende exegese.

Hij zegt er dit van:

Werd hun nog maar geestdrift ingeblazen voor al het schoone dat in de Hebreuwsche geschriften stond. Maar o we, het is verre vandaar! De vraag die sedert een paar jaren in het verslag der theol. faculteit in onzen Almanak gedaan wordt, de vraag of prof. Martens wat minder profaan in zijne uitdrukkingen wil zijn, is mijn getuige.

En voor het overige, lezers, is daar bij dit vak en bij het behandelen van het nieuwe testament (litterarische en gemeens theologische vakken, die ook geheel als aardse en profane vakken worden behandeld) nog een allerhardste en miserabelste steen: n.l. de exegese.

Wat exegese is? O leek, verbeeld u, dat gij de Camera obscura wilt gaan genieten, maar dat iemand u voortdurend verveelt met eene etymologische uitlegging van ieder woord uit deze kostelijke verhalen; dat hij u b.v. lang valt met eene uitlegging van den naam des schrijvers. B.v. als volgt: Nicolaas komt van *nikos* = overwinnen en *laos* = volk. Dit nikos komt ook voor in Nocopolis, Berenice; men vermoedt, dat ook de naam van de Franche badplaats Nice van denzelfden stam komt en ook de jongste geleerden. Kloosterman en Delitsch hebben uitgemaakt, dat ook het hollandsche werkwoord niesen daarvan stamt. Evenals canis komt a non canendo en lucus a non encendo, zoo komt niesen a non nikando; d.w.z., dat men zijne verkomidheid nog niet is te boven gekomen. Nicolaas is verder de naam van een bekenden heilige en is in het platthollandsche: Klaas, t welk voorkomt in het trinitas: Jan, Piet en Klaas. Wat Beets betreft, dit is de naam van een plaats in Nederland, vanwaar des schrijvers familie wellicht stamt; Harnack meent echter, hoewel ten onrechte, dat die familie is genoemd naar een voorvader die voel van vissen hield en die telkens in zijn slaap in extase „beet” riep, maar daarop terstond „s” deed volgen, (om de omstanders te vermaken stil te zijn, daar de visch anders bang zou worden).

usque ad infinitum.

Verbeeld u, dat gij hiernede zooveel tijd verspilt, dat gij den geheelen schoonen inhoud van de Camera vergeet, omdat men u ophoudt met de quaestie, of er wel op een Nicolaas Beets heeft bestaan! zoudt gij niet tureluursch worden?

Zeg niet dat wij aan de Universiteit zijn, niet om wat goeds te hooren, maar om de wetenschap te verschalken. Laten wij geen loopje met elkaar nemen: de theologen moeten *dommeit* worden, heele gewone, praktische, geloovige predikers, wien het ter wereld niet kan interesseren hoe of de Clementinische homilien van Jan, Piet of Klaas zijn. (Van Clemens zijn zij natuurlijk niet).

En als gij een jaar wordt bezig gehouden

met begrafenissen etc. van Chinezen (zie almanak-verlag) en met eenige doosjinen Germaansche en niet-Germaansche goden en godinnen (als de godinnen er bijkomen wordt het soms interessant) — zoudt ge dan niet tureluursch worden?

Interessant! ja, dat is het woord. Op zijn best zijn de kwesties die den aanstaanden predikanten onder den neus geduwd worden in *ter-er-sant*. Doch hoe moeten zij hen *voeren*, toeren tot in hun binnenste binnenste, zoodat zij vurig verlangen te opgelost te zien, zoodat ze die oplossing zochten met al den andrang die in hun was; want het zou zijn een zoeken naar het waarachtige Brood des levens, naar het manna van de Goddelijke verlossende en zaligmakende WAARHEID; doch nu nu zien zij niets dan de steenen die op de tafel der Universiteit worden opgedischt. En wie zou de moete nemen, die op te rapen?

Tureluursch? Ge zoudt tureluursch worden? O ik hoop voor u, dat ge *meer* zoudt doen, dat ge in een goddelijken toorn zoudt ontgloeien en daaraan lucht geven, in een goddelijk sarcasme!

En nu zijja besluit, waarbij men in het oog houde, dat het een *student* aan een Overheidsschool is die voor zijn *medestudenten* schrijft:

De theologen worden gevoed met steenen in plaats van met brood. Het arena, waarin de lichten van ons land zich met elkaar meten, dit arena is binnen onze Universiteit een treurige, woeste steengroeve.

Wat wonder, dat de studenten niet bevredigd worden en zich gaan laven met hier, flauwe praaties en allerzonderlingste begrippen in plaats van dat zij, tenminste in de collegesalen, verkeeren in hooger sferen dan de andere leden van dit geslacht.

»Wat moeten wij gelooven? Maak ons de éénige Waarheid duidelijk! Waarom zijn wij Christenen? Waarom Protestant, waarom Lutherisch, of Gereformeerd of Doopsgezind. Waarom zweven wij of zweven wij niet? Wie zijn wij? Van waar komen wij? Waar gaan wij heen? Dit zijn vragen die een antwoord waard zijn. Maar het antwoord laat zich vergeten wachten, tenzij men de uiterst diepziende kwestie, of het Evangelie van Marcus in 92 of 93 n. C. of misschien nooit geschreven is, een antwoord noemt.

O, hoe hongert zitten de voetsterlingen van Minerva bij deze groote, koude, harde steengroeve. Zij wilden zoo zielzame warm rusten in de liefdevolle armen van Alma Mater, en zich aan hare zachte en warme borsten laven tot verzantiging.

Doch nu zitten zij te knabbelen op harde steentjes; tot zij kiespijn krijgen. En opdat zij geen kiespijn krijgen slikken zij ze ongekondwd door; tot dat zij maagpijn krijgen.

En hun binnenste wordt niet verwarmd en hunne neuten zijn blauwkoud.

De armen. Doch we, dit geslacht der machthebbers! In de hel zullen zij moeten steenen kloppen tot in eeuwigheid! En daar zal gwezen zijn en knersing der tanden.

Estuans.
Genaamd De Bittere.

Zoo wordt nu niet van buitenaf, maar in dien Universiteitskring zelven geoordeeld, en voor de instandhouding van zulk een faculteit, brengt nu Amsterdams goede burgerij haar geld op.

Meer nog, om het voorrecht te genieten van aan zulk een Theologische faculteit zijn kwekelingen te zien opleiden voor den Dienst des Woords, stichtte Ds. Van Dijk te Amsterdam een afzonderlijk Studentenhuys; en weenen orthodoxe mannen er nog over, dat de Haagsche Synode althans het studeeren aan deze Universiteit voor haar aanstaande leeraren afziet.

Is het niet leerzaam?

ONvoorzichtigh.

Tot ons leedwezen vond onze roepstem, om ter zake van het geschil, dat in den boom der Vrije Universiteit rees, *voorzichtig* te zijn, niet allerwegen weerklank.

O. a. niet bij Dr. Schot van Hardenberg, die zelfs tegen onzen raad principiele bedenkingen opwerpt, en er dit van zegt in de *Overijssche Kerkbode*:

De *Heraut* wil nu geen *publieke* discussie en wil dat men liefst over deze zaak in het publiek zwijge tot aan de jaarvergadering die in juni reeds komt. Die tijd is althans noodig zegt zij voor ernstig onderzoek of het geschil voor bijlegging vatbaar is. Daarom zal zij blijven zwijgen, zolang de volgens haar *omstreefende periode voor degelijke onderzoek en gerede beschikking* niet is afgelopen.

Dit spreken stelt ons niet gerust en overtuigt ons niet van de noodzakelijkheid dat over deze dingen geen *publieke* discussie meer gevoerd worde. Dat zoude wel zoo kunnen wezen, wanneer niet in 't vooruitzicht was gesteld dat soms op de komende jaarvergadering de leden der *voorzichtig* zich in deze zaak zouden kunnen en moeten mengen.

Nu evenwel niet onduidelijk gezegd wordt, dat de leden eerst op de komende jaarvergadering kunnen optreden of zwaars er staat, dat men van de *zijde der leden* dan eerst nader optrede, is het noodig, dat van te voren de leden het voor en tegen hebben gehoord, opdat zij kunnen oordeelen. Hoe zal anders zulk een optreden *billijk* en *doelmatig* kunnen zijn, in eene vergadering van eenige uren, en waarin men dan door het rapport dat uitgebracht wordt reeds zeer wordt geïnformceerd.

Het zwakke optreden van de *Heraut* tegen broeder Sikkel, die als het ware *zich* geeft aan wat in sommige kringen in het *noorden* schijnt te klinken, en tegen de aanvallen op prof. de Savornin Lohman en de juridische professoren geduan, nu weer gevolgd door hetgeen „voorzichtig” tusschen de regels te lezen geeft, maakt ons *angest* en wekt bij ons *wonder*. Het is zoo opmerkelijk, dat dit alles komt nadat onze juridische professoren ten vorigen jare in de zaak der *bierechtiging* een ander oordeel velden dan Dr. Kuiper. Het krijgt meer en den schijn of men zich van die mannen wil ontdoen.

Het krijgt er veel van of het moet worden een *uigen of barden*. Men proeft meer en meer een *politiek* bismarkisme en wij vrezen dat in een machtigen geest de veldslag krachtig

kan worden om zich van een *trouwte vriend*, die (naar gemeend wordt) in de ure van de *hefting*, ter zijde afwek als een *bedriegelijke beek*, te onthou.

Daarom achten ook wij dat het noodig is *voorzichtig* te zijn. Voorzichtig om wanneer zou worden gestreden om de oppermacht, manmoedig al zulk streven te kunnen tegen staan. Wij wenschen geen dictator. Het Gereformeerde karakter is niet zulk een macht in strijd. Alleen die dienen en met alle toewijding dienen, zijn naar het hart der Gereformeerden.

Ook wenschen wij niet mede te doen aan breken en uiteendrijven, maar is het onzes inziens roeping dat wij bijeenblijven. De Heere God gaf ons mannen van talent, die moeten elkander verdragen en met elkander samenwerken. Daartoe moeten zij jegens elkander die *bescheidenheid* oefenen, waarvan de heilige apostel, in Philipp. 4 : 5, spreekt, daarin dat zij niet elk voor zich blijven staan op het uiterste recht, maar dat een ieder zijne naasten, om des vredes en stichting wille toegeeft, en zelfs wijkt zooveel Gods Woord en eene goede conscientie kan verdragen. Hierop aan te dringen is nu zeer noodig en medelopen met den een of den ander zonder zelfstandigheid mag niet.

Zoo krijgt Dr. Kuiper achtereenvolgens allerlei lieflijke namen, nu niet van den vijand, maar van de vrienden.

In een ander blad heette hij kort geleden „*groot-inquisitor*”. Nu brandmerkt Dr. Schot hem voor nog erger, t. w. voor een „*dictator*”, voor een „man die naar de *oppermacht* streeft”, en die zijn trouwste vrienden eenvoudig afmaakt, als ze niet voor hem zwichten willen.

Over zoo bittere taal en zoo beleedigend woord zij het oordeel aan den Kennen der harten overgeven.

Onzerzijds zij slechts opgemerkt, dat voor ons al het geschil zich concentreert in deze éénige vraag, of ook het onderwijs in het Staatsrecht aan de Vrije Universiteit geheel en uitsluitend staat op den grondslag der Gereformeerde beginselen”, en ook, bijaldien het er nog niet aldus op stond, of het er op kan komen.

Dit geding nu hadden wij ter eerste instantie het lieft aan de geroepen Colleges overgelaten, en deswege maanden we om *voorzichtig* te zijn met de publieke bespreking er van.

Voorslag volhardten we bij dezen raad. Mocht echter Dr. Schot c. s. op deze *beledigende* wijze voortgaan, dan staan wij er niet langer borg voor, dat men van de andere zijde tot zwijgen zal te bewegen zijn.

Recensie.

De heer Fernhout heeft zijn leedwezen betoogd over de algemeen afgekeurde advertentie, die het afsterven van Dr. De Hartog hem in de pen gaf; iets waarmee deze zaak natuurlijk uit is, en wat ons te meer genoegeen doet, omdat niets thans in den weg staat aan een openbare aankondiging van de jongste uitgave, die hij op de markt bracht, en die eveneens met onze diep betreunden broeder in verband staat.

Reeds lang toch eer nog de eerste zwakheid, die eindigde met Dr. De Hartog te sloopen, zich in zijn zenuwgestel had aangekondigd, hield hij zich onledig met het perskarak maken van zijn aantekeningen over den eersten brief van den apostel Petrus, en slechts bijkomende omstandigheden waren oorzaak, dat niet nog bij zijn leven deze vrucht zijner studien de pers verliet.

Geheel in den geest van den overleden schrijver, heeft zijn weduwe dan ook machting verleend, om deze uitgave door te zetten, en de heer Fernhout heeft zich terecht gebaast, om nu vooral deze uitgave geen langere vertraging te doen ondergaan. Zoo zag dan deze week bij hem het licht: *Uitlegkundige Wenken*, d. i. *Korte aantekeningen over den eersten brief van Petrus*, door Dr. A. H. de Hartog, niet als een pennevrucht die onder zijn papieren gevonden, na zijn dood, door anderer initiatief uitkomt, maar als een uitgave die hij zelf geleid had, en waarvan de inhoud nog door hem zelven aan den uitgever ter publicatie was toegezonden.

Toch neemt dit niet weg, dat zijn heengaan aan deze uitgave iets weemoedigs en aandoenlijks geeft.

De vreugde die hij zich bij het verschijnen ook van dat kindeke zijns geestes had voorgesteld, is hem hier op aarde niet gegund, en nu reeds stamt hij niet meer in „Korte aantekeningen”, maar zingt Gods lof met het engelenheer in zijn troon.

Voor de velen daarentegen die zijn woord op prijs stelden, en vaak zoo zieleinnig genoten in de lieflijke en geestelijke aantekeningen, waaruit hij zijn predikanten saamweefde, is dit boekje een erfstuk. Een woord der gedachtenis. Het laatste wat ze van hem ontvangen zullen.

Dit gulden boekje kunnen ze nu nog lezen, maar den gesliden prediker hooren niet meer.

Maar ook dat *lezen* kan daarom vrucht dragen. Immers de „uitlegkundige wenken” van onzen De Hartog waren nooit door, waren nooit afgetrokken geleerd, maar steeds met den gloed der liefde tot het Woord doortuind en daarom stichtelijk in hoogen zin.

Ze leeren u het Woord verstaan. Ze maken het u helder. Maar ook koesteren ze u door de warmte die van dat Woord uitstraalt.

Ge merkt zoo, De Hartog had zelf in zulk een woord genoten, eer hij u zijn genieting er van beschrijven ging, opdat ook gij er smaak in zoudt hebben, en het ook u geestelijke genieting, geestelijke vertroosting en geestelijke sterking brengen zou.

Werde daarom ook dit boekje der gedachtenis met liefde en waardeering door de gemeente des Heeren in deze landen ontvangen.

Natuurlijk is het niet bestemd, om het zoo opeens (door te lezen), maar om het

te bezitten, en het zoo nu en dan op te slaan om weer een stuk van dien schoonen rijken brief van Petrus in klaarder licht voor u te zien schitteren.

Voor de Hartogs vrienden te Rotterdam en Amsterdam zullen zich over deze uitgave verblijden, en ook buiten deze groote steden, zullen velen er gretig de hand naar uitstrekken.

Moge het dan velen ten zegen zijn, en zij aan Mevrouw de Weduwe De Hartog, hiermee openlijk dank gezegd, voor haar beschikking, om deze uitgave ook na het overlijden van haar echtgenoot te laten doorgaan; ook daarvoor dat zij het in enger kring als aandenken aan den overledene minzaam rondzond.

KUYPER.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Dr. HOUTZAGERS: Van Dr. Stroes te Bedum f 9.26, kerkcollecte.

Voor onze *Leesbibliotheek* in hartelijken dank ontvangen: Van den heer L. C. Cnopus te IJssum, een pakje boeken.

Wij wijzen onze vrienden opnieuw op deze behoefte. Een flinke, degelijke bibliotheek is voor deze bevolking zeer gewenscht.

Uit de Pers.

In zijn SAMUEL, *Een licht in de duisternis, sociale Schriftschetsingen*, past Dr. De Haas van Hattum, op niet ongelukkige wijze Israelitische toestanden en gebeurtenissen toe op den dag van heden en op ons eigen volk.

Zoo zegt hij naar aanleiding van Israels klagen achter den Heere, om in 1 Sam. 2 : 7 vermeld, over onze toestanden dit:

Geen verandering kwam over het volk, integendeel waarachtig berouw vroeg plaats in het hart van de natie.

Och, dat dit ook ten onzent eens waarlijk algemeen bespiedt werd, dat van Nederland eens gezegd worden kon: het geheele Nederlandsche volk klaagt den Heere achterna!

Daar is verschil, zeer groot verschil, bijvoorbeeld tusschen het Nederlandsche volk en de Fransche natie. Trek maar eens een parallel tusschen ons volksleven op den dag des Heeren met dat in Frankrijk. Vergelijk Parijs met Amsterdam. Hoe vreesselijk in de hoofdstad van ons vaderland door een massa de onbegrijpelijkheid ook als water ingedronken wordt, het haalt niet bij de stad, waarvan onze Da Costa eens vroeg:

„Zijt gij het Nijne ommer dagen, of het tot de hel verlost Parijs?”

En tot hoe schrikkelijk laag peil de verharding des harten van dat wutse Fransche volk dan ook gedaald is, leeren u de afschuwelijkste misdaden, die in de laatste tijden door allerlei soort van anarchisten bedreven zijn.

Waardijk, bij Frankrijk, bij Parijs gemeten, weten wij nog niet in hoe heerlijk bewelddigd land onze God ons en onze kinderen leven doet.

Evenwel is er staats voor ons Nederlandsche volk, om in zich zelven te roemen?

Verre van daar.

Het tegendeel.

Wij hebben, luttende op onze volkszonden vele, ontzettend veel volkszonden, reden tot klacht. Bij het licht van Gods laatste ontfermingen, alle stof om uit te roepen: »Heere, treed niet in het gericht met ons volk!”

Immers moet nooit vergeten, dat onze vaderlandse erve sedert de groote reformatie van de zestiende eeuw heel wat meer bevoorrecht is dan Frankrijk. Niet Frankrijk, maar Nederland is met Schotland de meest begunstigde natie van Europa geweest op het gebied der geestelijken levens. Frankrijk heeft de kerk des Heeren vermoord in Nederland is zij onder al het moorden staande gebleven en tot een vruchtbaren wijstok geslacht na geslacht uitgegroeid. Van onder tot onder is ons volk in de waarheid ingeleid, dat kan niet van het Fransche volk gezegd, maar uit dien hoofde is de afval van God in Nederland nog schrikkelijker dan die in Frankrijk, niet het minst thans, volkomen demoraliseerd.

De quantiteit der zonde daar, wordt door de kwaliteit der zonde hier, als wij 't zoo zeggen mogen, helaas overtroffen.

Althans, deze om ten eerste vreedelende waarheid, mag ons volk wel tot diepe vreesmoedigheid brengen. Vlak naast het waarachtig berouw over, ligt de vreeselijken verharding van hart in de zonde. En hoe lang het nog duren al eer ons volk in die verharding wegzinkt, ziet, dat kan niemand voorspellen, maar dat de tijden in deze weinig goeds tekenen, is buiten tegenspraak.

Een geslacht groeit onder ons op, dat Frankrijk nagaat op den weg van wereldsche beschaving, maar met gelijken tred, van satanische goddeloosheid; al hoort men ten onzent nog niet van dynamietaanlagen, de geest der Vallant's en andere anarchisten spookt ook in onze natie rond, en het strak volwassen geslacht der openbare godsdienstloos, scholen van boogere en lagere orde, met het door die scholen stelselmatig gekweekt, geleerd proletariaat, noopt met klimmenden drang het nog Christelijk Nederland om zich op de eerste gebeurtenissen voor te bereiden. Ziet, kinderen van den Heere te ontvragen en te mogen behouden, het is een zeer groote zegen, maar toch als wij letten op de openbaring van den geest des afvals van den Anti-christus dezer dagen, neen, dan is het zoo'n groot wonder niet, dat de vraag soms bij het graf onzer lieve jonggestorvenen rijst: »Heere, heft Gij hem ook weggenomen voor den dag des kwaads?”

Laat ons, lieve lezers ons hart toch ernstig zetten op de wegen des Heeren! Nog is ons volk niet vervolgen door dien afval; nog werkt de Geest des Heeren in onze boogere en lagere kringen; de Christelijke actie, vergeleken bij 50 à 60 jaar her, klom niet meer dan honderd procent.

De zonde wordt brutaler dan ooit beleiden, maar het beslist belijden van den Christus Gods vindt ook bij honderdduizenden op de 4½ miljoen, steeds levendiger en hartelijker ontvangst en toegeneheid.

Toch zijn wij niet waar wij zijn moeten. Het *gansche* volk moet God achterna loeren klagen. Het *verschrikkelijke* leed, moet het paleis onzer koninginnen, zoowel als de dagloossheden onzer arme landgenooten doordringen; beide daaron dan ieder die bidde geleed heet als Samuel voor Israel.

Men merkt, de klij, om uit het buitengewone in Israel onjuiste afleidingen te maken, in haar toepassing op onzen tijd, is hier gemeden. En toch is de vergelijking niet banaal. Een list is iets pikants in dat den ernst verhoogt.

Of echter op zulk een bekeering als in Nieuwe *voet* een *volk* in onze Christenlanden nog te hopen valt, dunkt ons twijfelachtig.

Eer ware dit nog in de Heidenische landen mogelijk.

Helaas, in onze gekerstende natien is de afval, waar die doorbraak, zoo ontzettend breed en diep uitgespreid.

Soms schijnt het of zelfs alle geest voor het laagste is afgestompt.

Officieele Berichten.

Met verhoging uit het Kerkblad van 8 Maart.

Vergadering der Classis Kollum, gehouden op 7 Febr. 1895 te Buitenpost.

Op gebruikelijke wijze opent de praeses Dr. H. Dam de vergadering. Het moderamen bestaat voorts uit Dr. J. Bootma assessor en Dr. F. A. v. d. Heijden Gen. scriba.

Dr. Siertsema rapporteert namens deputaten tot de grensregeling, in zake de quaestie Stroobos en Gerkesklooster en doet namens hen dit voorstel:

»De Classis, terugkomende op het vorig besluit, sprekende de wenschelijkheid uit, dat de quaestie tusschen Gerkesklooster en Stroobos tot oplossing worde gebracht door het aanstellen op samsamstelling».

Dit voorstel wordt met 15 tegen 6 stemmen aangenomen.

Instructie van Kollum A om een Classicaal Zendingsdag te houden. Besloten wordt ongeveer Mei zulk een vergadering te houden. Ter voorbereiding daarvan worden aangewezen D. D. Dekkers, Kruijswijk en Bootma. De plaats zal Kollum of Buitenpost zijn.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten. Dr. Kruijswijk gaat in dankgebed voor.

Classisvergadering van Apeldoorn, gehouden te Apeldoorn in het kerkgebouw aan den Asselschea weg, Woensdag 13 Februari 1895.

Het moderamen, door de vergadering gekozen, bestaat uit Dr. Diermanse, voorzitter; — Dr. J. C. van Schelven assessor; — Dr. D. Kollifberg, scriba.

Mededeeling wordt gedaan van ingekomen stukken.

De namiddagvergadering wordt met gebed geopend door Dr. van Veenen.

Gelezen wordt een ongetekend schrijven, voorkomende in het nummer van Nov./Dec. '04 der *Heidenbode*, waarin o. m. de handeling der Classis Apeldoorn in zake den toestand der kerk van Kootwijk gewraakt wordt. De vergadering is van oordeel, hoewel de onware voorstelling in dit schrijven vervat, te moeten bevestigen, hierop harerzijds niet in te gaan, maar zulk over te laten aan den daarin betrokken Leeraar der kerk van Kootwijk.

Hierna geeft Dr. J. C. van Schelven zijn referaat over het al of niet bedienen van het Sacrament van het H. Avondmaal in de woningen van leden der Geref. kerk, welke langdurig krank zijn. Dr. v. S. wil het door Zew. hierover mede te deelen, niet als referaat beschouwd hebben, maar geeft uitvoerige mededeelingen omtrent het oordeel van wijlen prof. Voetius aangaande deze zaak; — zoomede citaten van prof. Dr. A. Kuiper, waarvan de vergadering met belangstelling kennis neemt en waaruit nog enkele besprekingen volgen. Na al het gehoorde is de Classis van oordeel, dat om het groote gewicht der bediening van het H. Avondmaal in het midden der geheele gemeente, naar aard en natuur van dit Sacrament, zulks in de woningen der enkele geloovigen niet geschieden mag.

Dr. v. S. wordt door den Voorzitter den dank der vergadering gebracht, voor zijne genomen moeite, en belooft op een tot Zew. gedaan verzoek (D.V.) in de *Gidsder Kerkbode* nog eens terug te zullen komen om een en ander nader te willen mededeelen.

Op gebruikelijke wijze sluit de voorzitter de vergadering en gaat Dr. van Schelven hierbij voor in gebed en dankzegging.

Zending onder Israël.

Rij dezen hebben wij het genoege te kenissen onzer Geref. kerken te brengen, dat Deputaten voor genoemde Zending wenschen te vergaderen, *Donderdag 18 Maart s.d. des morgens 9 uur, in de Conventiekerk der Geref. kerk te Gorinchem.*

»Avonds van te voren zal er D. V. een Bidstond worden gehouden, waarin volgens toerbeut, Broeder de Geus uit Heunden hoopt voor te gaan.

Beide samenkomsten worden aan de biddende belangstelling van al den Heeren volk minzaam aanbevolen door

Deputaten der Geref. kerken voor de Zending onder Israël;

namens hen:

E. KROON, Sec.-Pugur.

Drieën, 23 Febr. '95.

Buitenland.

Duitschland. Uit de Göttingische Universiteit Verklaring tegen de hogeschoolen van Bonn.

De Universiteit Göttingen is de Universiteit voor het voormalige koninkrijk Hannover. Zij, die in dees landstreek eene Universitaire opleiding zoeken, gaan daarom Göttingen niet voorbij. Vooral zijn het de theologen, die aldaar zich voorbereiden voor het ambt van dienaar des Woords, hetgeen niet weinig bevoorlert wordt door de omstandigheid, dat vele stipendia en „Prebende” aan genoemde Universiteit voor aanstaande predikanten te vergeven zijn. Daarbij komt, dat de theologen bij hun eerste examina moeten komen voor eene commissie, waarvan althud een hogeschoolaar in de theologie lid is. Daarom is het een uitnoodiging wanneer men elders gaat studeren.

Echter is de vraag van te grooter gewicht, of Göttingen aan de aanstaande dienaars des Woords datgene biedt, wat zij behoeven. Deze vraag wordt natuurlijk in de eerste plaats gedaan door hen, die belangstellen in den bloei der Evangelische kerk. En er is alle reden om er aan te twijfelen of het onderwijs in de theologische faculteit wel van zoodanigen aard is, dat men daarvan iets goeds voor de kerk kan verwachten. Het onderwijs in de historische en praktische vakken is van dien aard, dat men van de hogeschoolen, die daarin onderwijs geven, getuigt, dat zij de Lutherische kerk wel gunnen zijn. De systematische theologie werd tot hertoe gedooied door den hogeschoolaar Haring, een man van ernst, die echter tot de moderne of Ritschlaansche school behoort. Deze hogeschoolaar is tot professor te Tübingen benoemd, en nu hoopt dat diel der kerk, hetwelk er op gesteld is dat de Lutherische leer gedooied wordt, dat er een hogeschoolaar in zijne plaats zal worden benoemd, die op den bodem van de beïjdens der kerk staat. Het is het bidden en achten van alle getrouwe vrienden der kerken, zoowel geestelijken als leken, dat God de Heere een man geve, die met vaste hand en beslist de vaan van onze beïjdens

1) In de exegese worden minstens even dwaze hypothesen der gemenote verkocht.

2) N. l. hunne harten, totdat die muur zijn geklopt.